

gericht, die in extenso wordt opgenomen in onze rubriek „Kerknieuws”. We gelooven, dat het bestudeeren der evangelisatie-kwesties ook elders zal worden aangemoedigd, als men de concrete gegevens van anderen voor zich ziet. We verwijzen dus naar „Kerknieuws”.

K. S.

Psalmberijming Ds K. van Dijk.

Naar ons wordt medegedeeld, heeft de synode der Javaansche kerken op Midden-Java (ten Zuiden) in haar vergadering van 21 Juli '36 te Poerwokerto (Banj.) met algemeene stemmen besloten de psalmberijming van Ds K. van Dijk in de door hem nu aangeboden herziening als haar kerkboek te aanvaarden.

We verheugen ons hierover ten zeerste. Ds K. van Dijk heeft met onverdroten ijver zich aan deze zaak gegeven en voor de zaak der zending en der verzorging en bewaring van de vruchten van haar arbeid zijn beste krachten in een lange reeks van jaren gegeven. Dat van zijn prachtige staat van dienst ook nog deze bijzonderheid gemeld mag worden, verblijdt hem en ons ten zeerste. We hebben op onze zendingsterreinen vele uitnemende mannen met bijzondere toewijding; Ds K. van Dijk rekenen we vrijmoedig onder de eersten.

K. S.

Geloofsverzekerdheid en Zelfonderzoek. (IV.)

We willen nu wat gaan zeggen over den anderen tekst, die door Dr Impeta in het „Bijbelsch Handboek” II, p. 410 is genoemd, n.l. 1 Cor. 11:28: „Maar de mensch beproeve zichzelf en ete alsoo van het brood en drinke van den drinkbeker”. Natuurlijk houden wij het bewuste vraagpunt steeds voor oogen.

't Is bekend, dat de aanleiding tot het geven van dit bevel (we vinden hier weer een bevel) gelegen was in een ernstigen misstand bij het vieren van het Heilig Avondmaal in de gemeente van Corinthe.

De Corinthiërs hielden het Avondmaal waarschijnlijk in aansluiting aan een z.g. „liefdemaaltijd”. De leden der gemeente aten, als zoo'n liefdemaaltijd gehouden werd, niet in hun eigen huis, maar namen alle mogelijke eetswaren mee naar de vergaderzaal der gemeente. Ze gaven daar h.t. meegebrachte af. Die veel had meegenomen gaf veel, die weinig had meegebracht weinig. En aan den maaltijd, die volgde, ontvingen allen hetzelfde en allen evenveel! Deze maaltijd werd dan bekroond met de viering van het Heilig Avondmaal.

Nu waren evenwel die liefdemaaltijden ontaard. Ieder kwam wel met zijn meegenomen brood en wijn naar de vergaderplaats, maar — hij hield het zelf. Hij at het alleen op. De rijke deed zich te goed aan al het fijns, dat hij bij zich had, de arme kreeg heel weinig, soms misschien wel niets.

En na zó'n vertooning, ging men dan toch nog Avondmaal-vieren.

Dát was de zonde der Corinthiërs. Dat was het „onwaardig” eten en drinken.

Tegen deze zonde treedt Paulus streng op. Wie zóó Avondmaal viert, maakt zich schuldig aan het lichaam en het bloed des Heeren, d.i. die verbreekt het lichaam en vergiet het bloed des Heeren opnieuw. Wel zegt Paulus niet, dat zij deze zonde opzettelijk doen, maar ondanks dat is ze toch zeer ernstig. De Heere heeft dan ook reeds oordeelend in de gemeente ingegrepen. Dat er zooveel ziek zijn en sterven is een oordeel Gods over die Avondmaals-ontheilijging.

Deze zonde gaat Paulus nu bestrijden.

De Corinthiërs moeten ermee breken.

En daartoe worden ze geroepen zichzelf te beproeven. We vinden hier datzelfde woord: *do kima ze in*, waarover we reeds in het vorige artikel spraken.

Paulus eischt dus ook hier „dat eigenaardige keuren of beproeven, waarbij men vooraf de zekerheid heeft, dat er iets goeds voor den dag zal komen en de bedoeling voorzit om dat goede te vinden”. Het is het „bewijzen, dat iets beproefd, deugdelijk is en het als zoodanig erkennen”.¹⁾

Prof. Grosheide schrijft in zijn verklaring van dit vers: „Wat Paulus van de gemeente vraagt is dus, dat elk van haar leden... hij zichzelf een onderzoek zal instellen, het kwade uitzuiveren en zich brengen zal in den toestand, dat hij „beproefd” (dit te nemen in praegnanten zin) gebleken is. Dokimazein is dus eigenlijk niet: nagaan, of men tot het Avondmaal gerechtigd is. Daar moege het zakelijk op neerkomen, de gedachte, die het woord wekt, is toch een andere... Dokimazein kan niet ten gevolge hebben: niet het Avondmaal gebruiken. De uitslag is goed”. (Spatieering van mij. C. V.)

Als nu dit de inhoud en de bedoeling en het gevolg van het beproeven (het dokimazein) is, dan is het toch wel heel duidelijk, hoe Paulus hier de Corinthiërs ziet, n.l. als geloovigen, als kinderen Gods. Ze hebben een zware zonde gedaan en ze doen die blijkbaar nog. Maar toch blijven ze geloovigen, en daarom kunnen ze zich „beproeven”, „keuren”, d.w.z. die zonde gaan zien, belijden en wegdoen. In een noot zegt Prof. Grosheide nog het volgende: „De Corinthiërs... moesten door dokimazein zich verbeteren”.

Wat we in vs 28 vonden, wordt nog weer verduidelijkt in vers 32. Paulus heeft erop gewezen, dat God een oordeel zond in de gemeente, om die misbruiken bij de Avondmaalsviering. En de vraag komt op: Wat was dat voor een oordeel? Een oordeel reeds op aarde voltrokken over goddeloozen, verworpenen? Een aanvang van het eeuwige oordeel? Neen! zegt Paulus. Wanneer wij geoordeeld worden (Paulus zegt het zeer voorzichtig, hij sluit zichzelf erbij in) zoo worden wij door den Heere getuchtigd (hier wordt een woord gebruikt dat samenhangt met ons: paedagoog, paedagogie enz.)! En dit woord, zoo zegt Prof. Grosheide, leert dat God met het oordeelen „van de Zijnen (let wel: de Zijnen. C. V.) een bedoeling heeft. Hun ontbreekt nog wat. En omdat ze nog niet zijn, waar ze wezen moeten, voedt God ze op door Zijn oordeel. Zoodat het oordeel niet is straf, maar tuchtmiddel.... Deed God dat niet, dan zouden we met den kosmos, die Hem niet kent, veroordeeld worden. Wanneer dus de Corinthiërs ontdekten, dat God hen oordeelt, moeten ze daar Gods genade in zien. Hij heeft hen nog niet overgegeven, Rom. 1:24, 28, maar werkt aan hen, opdat ze zich zouden bekeeren van hun zonde”.

Zoo spreekt Paulus de Corinthiërs aan en zoo behandelt hij ze. 't Is dan ook volkomen in de lijn van zijn schrijven, dat het niet-mogen-aanzitten-aan-den-disch door hem heelmaal niet wordt genoemd. Hij zinspeelt er zelfs niet op. De Corinthiërs moeten aangaan, dat is buiten discussie. De mensch... etc, zegt Paulus en dat woord is een bevel! Waar 't alleen over gaat is de wijze waarop zij moeten aangaan. En dan is Paulus' bevel overduidelijk. Beproefd, gelouterd, gezui-

tugefucht, is angenommen worden, sonder in werken in consequens.

2. Petrus Kintzius hefft die predich gethan ut den 13 cap. Act. v. 38. Unde alst die brudern dieselvige hebben ondersucht, hebben sie hem gesagt, dat hem gut docht.

3. Forder is Petrus Kintzius achterfolgende die gemeine kerckenordeninghe von den praeside geconfirmirt worden in den dienst.

4. Ludolphus Pick, pastor Epp hefft verclart dat hy tegenwoordigh die lehr dess Catechismi als schriftmatigh nit en konte bekennen, ende overmiltz hy hem onschuldigende seyde, dat hy by den Graff iet te thon hadde, daer hy, indien hy die lehr dess catechismi sol annemen, niet fry sol moegen komen, om dess fiandt will; hefft oick niet willen verclarenn, off beloven dat hy den Catechismus onderteickenen wilde, wanner dat hy solde widerom gecomen sin. Ten lasten ontkeide hy oick, dat hy ertyts bewilliget ende angenommen hat in den Synodo int Neiuwenbuyck anno '92 menso Septembris, vide articulum 10 ibidem. Derwegen die brudern datselfige overleggende ende lettende op den langen tyt, die hy gehalt hat om tebedenckenn, hebben verclart, dat sie hem vor geenem dienaar der gereformirde kerk konnen annemen. Also dat man versucken sal dat Hoher Overheit wil gelieven hem den dienst tot Epp unde Ohnn te verbienn, unde oick verhalen dat hy, Ludolphus verschreven begerde dat hy mit eenighe alimentatie als nu out sinde, mochte onderhouden werden.

5. Angande Peregrinum van Herdt pastor tot Vasen is op den classen niet gecomen, mar hefft hem dor een missive excusirt, dat hy kranek whar. Die gedeputierten van den classe von Overvelawen hebben verclart hu dat het Hoff ende die kerk tot Arnheim mit hem hebben gehandelt, dennoch nit utgericht, ende is die sack mit him noch utgesteld tot den naste comende classe von Arnheim.

6. Petro Kintzio is opgeleit dat hy sien attestatie von den classe von Arnheim forderen sal, ende in den nastkomende classe vertonenn.

7. Nadien dat Jacobus Schonhaven tot Herdt in

verd van die zonde moeten ze den dood des Heeren gaan verkondigen.

En uit dit alles blijkt weer zeer duidelijk dat van zelf-onderzoek en zelfanalyse om daardoor tot zekerheid des geloofs te komen geen sprake is. We hebben hier te doen met een opwekking, gericht tot geloovigen, om zich te bekeeren van een met name genoemde zonde bij de Avondmaalsviering, opdat ze het Avondmaal weer „waardiglijk” kunnen vieren.

We vallen dus den Dr Impeta van het „Handboek” weer heelmaal bij, als hij opmerkt, dat deze tekst over het genoemde zelfonderzoek niets zegt. De tekst immers onderstelt het geloof!

* * *

Is de bedoeling van dezen tekst zoo wel duidelijk, bij wijze van aanhangsel willen we hier nog afschrijven wat Calvijn²⁾ in zijn verklaring van dit vers zegt. We vinden bij hem het volgende:

Het is een opwekking afgeleid uit de voorafgaande bedreiging. Indien zij, die onwaardig eten, schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren, dan trede niemand toe, tenzij dan goed en naar behooren voorbereid. Derhalve hoede ieder zich, dat hij niet door achteloosheid of zorgeloosheid tot deze heilighschennis gerake. Maar nu wordt gevraagd, hoedanig de beproeving moet zijn, waartoe Paulus ons oproept. De pausgezinden stellen haar in de oorbiecht: zij bevelen allen, die het avondmaal zullen ontvangen, nauwgezet en angstvallig hun leven te onderzoeken, opdat ze zich van al hun zonden voor het oor van den priester onlasten: dit is hun voorbereiding. Ik evenwel zeg, dat het heilig onderzoek (sanctum examen), waarover Paulus spreekt, ver verwijderd is van een marteling. Zij meenen, dat ze klaar zijn, als ze zich gekweld hebben door enkele uren nadenken en den priester deelgenoot hebben gemaakt van hun slechtheid. De beproeving, welke Paulus hier vraagt, is een andere, n.l. die, welke in overeenstemming is met het wettig gebruik van den heiligen maaltijd. Gij ziet de zeer makkelijke methode (expeditissimum methodum): indien ge op behoorlijke wijze de weldaad van Christus wilt gebruiken, moet ge geloof aanbrengen en boetvaardigheid (letterlijk vertaald: fidem afferas et poenitentiam): in deze twee dingen bestaat het onderzoek, opdat gij goed voorbereid komt. In de boetvaardigheid sluit ik ook de liefde in: want wie geleerd heeft van zichzelf af te zien om zich aan Christus en de gehoorzaamheid aan Hem te wijden, die zal ook zonder twijfel de eenheid, die door Christus bevolen is van harte beoefenen. Evenwel wordt niet een volkomen geloof of boetvaardigheid geëischt: zooals sommigen, door al te zeer op een volmaaktheid, die nooit kan bereikt worden aan te dringen, alle stervelingen voor altijd van den maaltijd weren. Maar indien gij met een ernstig zielshegeeren naar de gerechtigheid Gods verlangt en door de erkenning van uw ellende vernederd, geheel en al op de genade van Christus neerzinkt en daarin tot rust komt: weet dan, dat gij een waardige gast zijt om tot dezen maaltijd toe te treden. Ik versta onder een waardige hem, dien de Heere niet uitsluit, ook indien in andere opzichten iets in u ontbreekt. Immers ook het onvolmaakte geloof maakt uit onwaardigen waardigen.

den dienst getreden is, ende hem dem classe niet en hefft vertont. is hem opgeleht, dat na dien hy sien attestatie von den classe von Arnheim sal verkregen hebben, dat hy hem alssdann diesem classi ofte hare gedeputierdenn sal praesentieren om een proffpredigt te thon, und den examini hem te onderwerpen na behörr.

8. Nadien dat Johannes Hesselius, Scholmeister tot Barnefeldt versucht wirdt von die kerspels-leuden tot Elsspeedt tot den kyrckendienst aldar, ende dien einde tot Harderwyck alss fur den gedeputierten dess Classis hem hefft gepresentirt om een propositie te thun, ende hem den examini te onderwerpen, achterfolgende het schrieven von E. Hoff, is nu hier fur die brudern gecomen, gelyk hem tu Harderwyck opgeleit wierde; hefft oick een propositie gethan ex Matth. 11 v. 28, dwelck den brudern nit qualich hefft behagt. Ende huwel hy bereidt was hem den examini te onderwerpen hebben die brudern nochtannigh datselfbig utgesteld, tot den achtendach May, om alss dann von die kerk in Harderwyck geexaminiert te werden.

9. Theodorus Eybergenn von Harderwyck, een student hefft den classi gebracht een carmen, darin hy clacht dat hy geen middel en hefft om siene studia te verfolge. Die brudern dess Classis selbighe geleessen hebbende, und von die von Harderwyck dat guede getuigniss dat sy hem geven, hebben fur guet angesien, dat die Classis vor hem schrieven sal ant Hoff von Arnheim, versukende eenighe assistentie ende onderhouth om forder tu studieren, mit oversendende dat carmen, dat hen praesentirt was.

10. Die diennaren op den platten landt die noch geen gemeindt en hebben, sullen ten wenigstenn eenmal dess iars in die naste kerk ten avontmall ghann.

11. Diewel die liekpredigen op sommige dorpen onderhouden worden, ende die dienaar verclaren dat sie dieselvige nit konnen afbringe, is besloten dat man sulcks bringen sal ad Synodum om guede middelen te become dat sulcks geschieden mocht.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

XI.

De pastoors van Epe en Vaassen. Proefpreek van een schoolmeester. Studiebeurs. Ijlkpredikatie. Sabbatsschending. Bepalingen omtrent de bevestiging van predikanten. Doop en tucht. Predikanten-drinkebroers. Huwelijck. Een halsstarrige pastoor. Deputaten.

Acta Classis inferioris Velaviae, gehalten int Ampt und dorp Putten, anno 1598, 25 aprilis.

Nae geholdenn gebett is tot den ampt praesidis durch gemeine stimmenn vercoren Guilhelms Wirtfeldius, assessoris Joannes Switterius, scribae Tilemannus Mylius.

1. Sindt op diesen Nedervelawischen classe erchenen die nafolgende dienaers ende olderlingen, als

Von Harderwyck: Guilhelms Wirtfeldius, minister, der E. Ehr. Juncker Pauels von Arnheim, Senior, mit credentzen.

Von der Elburgh: Winandus Johannis, minister ende Lambert Feil, Senior, mit credentz brieffenn.

Von Hattum: Johannes Sanderus, minister, unde Peter Gerritzen, mit credentie.

Von Nyckerckenn: Joannes Zwitterius, minister, Goessen von Coerler, senior, mit credentz brieffenn.

Von Barnefeldt: Reinerus Winckopius, minister.

Von Forthausenn: Gualtherus de Bruyn, und Elbert Rycksen, senior.

Von Garderenn: Tilemannus Alberti.

Von Putten: Petrus Kinsius.

Von Neunspeet: Tilemannus Mylius.

Von Oldenbruyck: Guiswinus Dorr.

Von Dorsspyck: Wesselius Gruningensis.

Von Herdt: Jacobus Schönhauffenn.

Von den Overvelawischen classe als gedeputierten desselvigen classis sindt verschenen als: Hermannus Frygio ende Petrus Sonnius; is ihr Senior Ernst Josten, welcks nam in den credentz brieff nit vermeldt, die ditmal den gedeputierten

Uit deze woortbeproeving... dat of een c... zelfbeproe... aanbre... aardighe... dat een onbeke... 't Is verder a... voorpzet en de... Calvijn houdt n... primaire, het gr... boetvaardighe... geloof, m a n r... moet buiten ges... „Zij echter... meer aan h... lant, of daa... vrucht door den... sooit gek... bewijs tot dit ge... niet met ernst o... wet, dat hij Go... H.

1) Vergelijk v... lade, Paulus' een... te, p. 397.

A. Schlatter sc... art 1934, p. 327: „ich”; das Wort... und sagt, dass sie... arkeit gefuht h... der sich Prufend... dem Kreuz Jesu... ein Eigentum ge... Raak is ook d... nathe (1861): De... ten ausgeht (1),... fall, wenn das E... licht lautet, nicht... 2) Calvijn besp... 1 Corinthe. Bove... II: 26—29. Corp... Calvijn is van... de eerste plaats... een breedere str... more suo ab illa... doctrinam: vel a... mium apud Cori... menae administr... hiermee krijgt z... tent.

Hoe Calvijn de... verkoren en g... alleen dreigde, w... door angst en c... daarom mengt c... nept de Heere... maar vernedere... Voyla à quoy te... mince; ie di ce... luy, par ses Pri... voir les homm... veiller, et p... retourner à... sous est ici... De zoetheit, d... dan de oproep... Prachtig is oo... is Calvijn die l... Et comment e... En premier lie... est sur tou... sommes tous er...

12. Mann be... Sabbath als... wandeln, und... derheit dat b... wecken Marc... die von der... remediert we... overheit een... areckt te ho... brudern oick... bringen ad S... 13. Man sal... die Hohe ove... diennars moch... souden, die s... te reysse. 14. Die ker... wat sie gels... dienaar tot El... wat dar getli... Ellardi Maen... brudern des... der alss man... dat Ellardo... hem fur een... 15. Den Sy... wegen op di... classe gecom... classe an ha... die Missiv... 16. Guilhel... is opgeleit te... Tilemannus... so hy angen... Mylius op di... noeden sin v... digtenn. 17. Man h... logum ofte r... den diennar... int Classen... 18. Man fi... stelt int Grav... Riden sullen

des Heeren gann
elijk dat van zelf-
tot zekerheid des
iebben hier
ng, gericht
te bekeeren
nde zonde
ig, opdat ze
aardiglijk

het „Handboek”
at deze tekst over
De tekst immers

wel duidelijk, bij
nog afschrijven
dit vers zegt. We

de voorafgaande
ten, schuldig zijn
tan trede niemand
i voorbereid. Der-
loor achteloosheid
nis gerake. Maar
roeving moet zijn,
usgezinden stellen
n, die het avond-
i angstvallig hui-
an al hun zonden
i: dit is hún voor-
heilig onderzoek
spreekt, ver ver-
enen, dat ze klaar
enkele uren naden-
gemaakt van hun
ulus hier vraagt
instemming is met
iaaltijd. Gij ziet de
(expeditissimum
wijze de weldaad
geloof aanbrengen
fidem afferas et
bestaat het onder-
t. In de boesvaar-
wie geleerd heeft
Christus en de ge-
lie zal ook zonder
is bevolen is van
een volkomen ge-
sle somnigen, door
noot kan bereikt
en voor altijd van
met een ernstig
Gods verlangt en
rnederd, geheel en
inkt en daarin tot
vaardige gast zijt
Ik versta onder
uitsluit, ook in-
onthrekt. Immers
uit onwaardigen

dem classe niet
cht, dat na dien
se von Arnheim
im alssdann die-
enn sal praesen-
thon, und den
na behörr.
ius, Scholmeister
on die kerspels-
kendienst aldar,
alss fur den ge-
efft gepresentirt
tem den examini
et schrievien von
aderen gecomen,
eit wierde; hefft
Matth. 11 v. 28,
efft behagt. Ende
xamini te onder-
htannigh datsel-
h May, om alss
ik geëxaminirt te

Harderwyck, een
een carmen, darin
a hefft om siene
ern dess Classis
nd von die von
iss dat sy hem
; dat die Classis
ft von Arnheim,
ande onderhouth
versendende dat
ndt die noch geen
weinigstenn een-
k ten avontmali

p sommige dorpen
dianar verclaren
afbringe, is be-
sal ad Synodum
i dat sulcks ge-

Uit deze woorden van Calvijn blijkt, dat hij in de zelfbeproeving niet ziet een nagaan hoe-het-er-mee-
laat of een constateeren hoe-ver-we-al-gekomen-zijn.
Zelfbeproeving is een geloofsdaad, een „aanbrengen” van geloof en boetvaardigheid. Luther schrijft dan ook bij dit vers, dat een onbekeerde zich niet beproeven kan.
Is verder niet toevallig, dat Calvijn hier geloof vooropzet en dan pas de boetvaardigheid laat volgen. Calvijn houdt niet op te verzekeren, dat geloof het primaire, het grondleggende is. Hij schrijft: „Dat echter de boetvaardigheid niet alleen terstond volgt op het geloof, maar ook daaruit geboren wordt moet buiten geschil zijn”. En scherp laat hij erop volgen: „Zij echter, die meenen, dat de boetvaardigheid eerder aan het geloof voorafgaat dan daaruit voortkomt, of daardoor voortgebracht wordt gelijk de vrucht door den boom, hebben haar kracht nooit gekend en laten zich door een al te licht bewijs tot dit gevoelen brengen”. „De mensch (kan) zich niet met ernst op de boetvaardigheid toeleggen, tenzij hij weet, dat hij God toebehoort”.¹⁾

H. C. V.

1) Vergelijk voor het voorafgaande en dit: Prof. Grosche, Paulus' eerste brief aan Korinthe, Bottenburg, p. 381 v. p. 397.

A. Schlatter schrijft nog: Paulus der Bote Jesu, Stuttgart 1934, p. 327: *ὁμακατέρο έστέον* heisst mehr als „er prüfe sich”; das Wort umfasst auch des Ergebniss der Prüfung und sagt, dass sie zur Feststellung der Echtheit und Brauchbarkeit geführt habe, II, 13, 5. (De tekst van vorige week!) Der sich Prüfende ist dessen gewiss geworden, dass er sich dem Kreuz Jesu nicht widersetzt, sondern durch sein Kreuz zum Eigentum geworden ist.

Raak is ook de opmerking van H. A. W. Meijer, I Korinthe (1861): Dem Leser welcher nicht auf Spitzfindigkeiten ausgeht (I), versteht sich dabei von selbst, dass der Fall, wenn das Ergebnis der Selbstprüfung auf Unwürdigkeit lautet, nicht mit eingeschlossen ist (p. 277).

2) Calvijn bespreekt dezen tekst in zijn Commentaar op I Korinthe. Bovendien is er een preek van hem over I Cor. II:26—29. Corpus Reform., XLIX, 803 vv.

Calvijn is van oordeel, dat de dreiging van vs 27 wel in de eerste plaats ziet op de zonde der Corinthiërs, maar tevens bredere strekking heeft: ego autem existimo, Paulum more suo ab illa hypothesi digressum esse in generalem doctrinam: vel ab una specie ad genus totum. Erat vitium unum apud Corinthios: hoc occasione de qualibet vitiosa menae administratione aut receptione loquitur. In verband hiermee krijgt zijn verklaring van vs 28 nog scherper accent.

Hoe Calvijn de Corinthiërs ziet blijkt uit zijn preek. 't Zijn verkorenen en geloovigen. Hij merkt op, dat als de Heere alleen dreigde, wij verward zouden worden en aangegrepen door angst en die bedreiging ons tot geen nut zou zijn. Daarom mengt de Heere in Zijn dreiging een zoetheid en roept de Heere ons tot Zich. Hij wil ons niet afschrikken, maar vernederen opdat we komen zoo als het behoort. *Voyla à quoy tendent les menaces contenues en l'Esriture sainte; ie di celles qui s'adressent aux elues et fideles. ... Mais communement, quand Dieu menace en sa Loy, par ses Prophetes et Apostres, c'est afin d'esmonvoir les hommes qui sont endormis, et de les bien eveiller, et par crainte les amener à ceste humilité de retourner à luy en passant condamnation. Ce qui nous est ici monstré par S. Paul.*

De zoetheid, die in de bedreiging van vs. 27 gemengd is, is dan de oproep om zichzelf te beproeven uit vs 28.

Prachtig is ook de beschrijving van de beproeving, zooals Calvijn die in deze preek geeft:

Et comment esprouver? En double façon.
En premier lieu que nous cognoissions la malediction qui est sur tous les fils d'Adam, à sçavoir que nous sommes tous envelopper en l'ire de Dieu, que de nature

nous n'avons nulle esperance de salut, pource qu'estans reiettes de Dieu, il faut que nous soyons plongez en damnation éternelle. Que nous cognoissions, di-je, cela: que nous sçachions aussi qu'il n'y a autre moyen d'estre reconcilié à Dieu, sinon d'autant que nous mettons nostre fiance en la mort et passion de nostre Seigneur Iesus Christ, que ce soit tout nostre repos, que ce soit toute nostre justice, et que nous cognoissions que Iesus Christ nous accepte pour membres de son corps, qu'il se communique à nous tellement par son saint Esprit, que nos ames sont arrousees de son sang, afin que nous n'ayons en nous que toute pureté, et que toutes nos souillures et pollutions soyent abolies. Et apres cela que nous cognoissions aussi que nous ne pouvons faire nul bien, sinon en tant qu'il nous gouverne par son Esprit, que nous sommes faits nouvelles creatures en luy, et que tout ce qui est de la race d'Adam est reformé. En daerna komt dan het tweede examen, n.l. dat naar ons leven.

Wie dit stuk op zich laat inwerken, ziet dat de zelfbeproeving bij Calvijn heelmaal niet gericht is op zielservaringen, emoties, gestalten, dat wat we alzoo denken, meemen, voelen, willen. Dat geschiedt in de oorblicht van de papisten en wie zich daarin aan de papisten gelijk maken. Dikwijls zijn dan biechtvader en biechteling in één persoon vereenigd.

De beproeving zooals Calvijn die wil richt zich op God en Zijn Woord of liever op den sprekkenden God. Van Hem moeten we het oordeel over ons leven vernemen, onze doemwaardigheid, onze zondigheid. En we moeten dat oordeel gelooven. Niet omdat we dat in den weg van zelfanalyse hebben „gevonden”, maar omdat de Heilige God het aan ons meedeelt. Al onderscheidt Calvijn de zondekennis en het geloof, omdat het geloof zich richt op Gods welbehagen in Christus, toch zijn die beide zeer nauw verbonden. Ze worden beide door den Heiligen Geest gewerkt. Zondekennis is dan ook geloofskennis. We krijgen haar door het getuigenis des Heeren omtrent onze zonde te aanvaarden. Wij zijn duizend maal zondiger dan we psychologisch kunnen ontdekken.

Eenzoo sluit de zelfbeproeving in, dat we de beloften Gods aanvaarden. Zóó maar, omdat de Heere ons in den doop de garantie gaf dat we dat mochten doen en de verplichting oplegde, dat we dat moesten doen.

Zelfbeproeving = aanbrengen van geloof en boetvaardigheid, zoo spreekt Calvijn.

3) Institutie III, 3, 1 en 2, vertaling van Dr A. Sizoo.

Een oorlogs-roman.

Humphrey Cobb: *Kogels en kruisen*. — N.V. Em. Querido's Uitg. Mij., Amsterdam, 1935.

Eerst jaren na het einde van den grooten oorlog kwamen de boeken over die vreeselijke slachting los. Zij, die zelf hadden deel genomen aan de gevechten, die alles in volle afschuwelijkheid hadden meegemaakt, konden blijkbaar niet dadelijk hun ervaringen vertellen. Nadat een enkele den ban van het zwijgen verbroken had, deed Remarque met zijn: „Im Westen nichts Neues” aller belangstelling teruggaan naar de vier somberste jaren dezer eeuw. Zijn boek had verschillende kwaliteiten, die den grooten opgang die het maakte, verklaarbaar deed zijn. Hem volgde een lange rij van schrijvers, die met meer of minder begaafdheid, den oorlog langs alle fronten beschreven.

Wat den courantenlezers uit den oorlogstijd ver-

von den Ouderlingenn mochten werdenn onder-
teickent.

19. Die dienaar des wordts, die te foren in den dienst niet gewest sindt, sullen von dem classe niet angenomen wordenn, ten sy dat sie von denselven examinirt ende guet gefondenn werdenn, niet tegenstande dat sie te foren von een ander kerek soudn bey provise geëxaminirt sien.

20. Mann acht oick om alle argeniss ende inconvenienten te vermeiden noedigh te sien, dat die dienaar die newlich tot den dienst promovirt worden, sich sullen onthouden von te gebruycken die sacramenten, te weten te doopen ende het nachtmal ut te deilen, tot dat sie ordentelick in den dienst confirmirt sien.

21. Die dienaar op den platten landen sindt vermant wordenn dat sie nerstighet sullen thun om die lehr dess Catechismi in te furen.

22. Nadien dat die kindern dor den doop der gemeinden wurden ingeliff, ende dat man deroegen schuldigh is op dieselve guede acht tehebben alss op lidmaten der gemeinden, is gefracht op wat wyss datselve ten beste mocht geschieden. Is geantwordt dat man solcks sal referiren ad Synodum.

23. Die diensars des worts sindt int gemein vermant dat sie niet en sullen gan sitten drincken in die herbergen, Jha heel sich der wirtzheussen onschlan, ten sie dat die noot sulchs eyschel, ende sonder ergerniss geschieden can.

24. Joannes Sutterius, dienaar tot Nyckereken hefft versucht dat indien hy na heuss sal moeten trecken, ende elliche wecken utbliven, dat die brudern des classis wilden sin, hu middeler tyt sinn kerek bedient wirdt. Darop finden die brudern geen beter middeln, als dat in den nham dess classis versucht werd, dat die kerek von Arnheim hebende tegenwordigh dry diensars, dat beste thun wollen.

25. Overmilt sich oick noch veel onordeninghen befindt in denn hoyelicken stadt, alss te weten dat sie fur die confirmatie bissweilen lang te samen wonen, is fur guet angesin, dat man solches sal bringen ad Synodum.

borgen bleef, kwam nu met huiveringwekkende klaarheid aan het licht. Spraken vroeger slechts de getallen de wreedheid van de gebeurtenissen uit, nu werden deze pijnlijk nauwkeurig vertoond. Geen afschuwelijkheid werd den lezer gespaard. Deze boeken, oorspronkelijk geschreven om zich te bevrijden van benauwende herinneringen, dreigden sensatielectuur te worden. Het eenige voordeel, dat ze schenen op te zullen leveren was, den weerzin tegen zulk een onmenschelijk gebeuren dermate te doen toenemen, dat herhaling ervan uitgesloten zou blijven. De overmoedige propaganda voor een „frischer fröhlicher Krieg” eindigde in een beslist „die Waffen nieder”.

Zonder daarom alles te aanvaarden wat er verhaald werd, en de wijze van beschrijven te willen goedkeuren, zou men de idealistische bedoeling op prijs kunnen stellen.

Maar niemand gelooft heden ten dage nog, dat een boek de mentaliteit zoodanig kan veranderen, dat door het uitgeven van oorlogsromans het pacifisme zal bevorderd worden. Ondanks de tientallen afschrikwekkende romans behoort een oorlog helaas nog niet tot de onmogelijkheden. De vraag is dan ook gerechtvaardigd: hebben zulke boeken nog wel reden van bestaan? Dreigt niet aan den anderen kant het gevaar, dat ze, ondanks een lofwaardig idealisme, door een tendentieuze voorstelling bij velen verontwaardiging zullen opwekken?

Wat een diepgaand verschil is er niet tusschen den ouden- en den nieuwen oorlogsroman. De gevierde held, die zijn leven veil had voor het bedreigde vaderland, wiens dapperen daden den vijanden schrik, en den landgenooten bewondering inboezemden, maakte plaats voor den onbekenden loopgraafsoldaat, die met bijna onverschilligen moed zijn leven offert voor een onbekend doel.

In de plaats van opblaasende nationaliteitsbesef, bewondering voor groote legeraanvoerders, die het vaderlandslievende hart met trots vervulden, kwam een internationale verbroederingsgedachte, die zelfs leidde tot verguizing en verachting van de bevelvoerende machten. Door den glans van verheerlijking, die er straalde om het hoofd der helden in de vroegere romans, bleef het leed en het onrecht dikwijls teveel in het duister verborgen. Maar verliezen niet in de jongste oorlogsliteratuur alle ware heldenmoed en vaderlandsliefde, alle edele motieven geheel hun betekenis, door den uitsluitenden nadruk gelegd op het onrecht en het leed?

De laatste oorlogsroman, Kogels en kruisen, van den voorheen onbekenden Engelschen auteur Cobb, is daarvan een markant voorbeeld.

Met alle andere voortbrengselen van dit genre, heeft dit boek gemeen een zeer realistische beschrijving van den oorlog. De schrijver weet met groot talent den strijd, het leven en den dood in de loopgraven te teekenen.

In het eerste deel wordt de loopgraafsoldaat met groote sympathie beschreven; zijn taai volharding in den ellendigen toestand waarin hij verkeert, zijn koele onverschrokkenheid om den dood in te gaan,

26. Die gedeputierden von den Overvelawischen classe hebben gefragt ob die brudern diesses classis niet eydt (iets) hebben gehoert von den dienaar sortierende onder haren classe, hebben verclaert dat sie niet en weten, dan dat die Pastoir tot Serpenseel widerom den predighstuel eigenomen heeft.

27. Is gefragt of man diegenigen tot getuigen des dops sal laten comen of stann, die om seckere reden willen von den avontmal des Heeren gesuspendirt sien, ofte sonst har alss fianden des Eglie (Evangelii) sich betuigen; Is geantwort dat man solckes sal bringen ad Synodum.

28. Diewiel dat man oick befindt dat veel hier von die Velawen alss von Forthausenn ende Barnefeldt hare kinderen brengen tot den ouden pastor irtys tot Hovelacken gewest, om gedopt te werden, ende sonst andere afgoderyen op die heilighe dagen exerciren, is fur guet angesien dat man solcks oick referir ad Synodum.

29. Die kerek von der Elburg is von den classe verordenirt om die inspectie des classis tehebben, ende wat dem classe fuffallen sal nomine classis aethun.

30. Petrus Kinssius ende Tilemannus Mylius sind gedeputirt om te reysen op den Overveluwischen classe, wanner die sall gehouden werden.

31. Winandus Joannis ende Joannes Sanderi mit einen Ouderlingen von Harderwyck ende ouderlingen von der Elburgh sindt gedeputirt om te reysen ad Synodum.

32. Die naste Classis sal gehouden werden ter Elburgh welke den selven oick sullen utschrievien, der tyt die sie sullen dattu bekuam findenn.

33. Alss nu censura morum gehouden is, is diese actie mit een dancksegginghe beschlotenn.

WILHELMUS WIRTZFELDIUS,
praeses classis.

JOH. ZUITTERIUS,
assessor.

TILEMANNUS MYLIUS,
inferioris Velaviae Classis scriba.